

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Gnoti Seautón, Sive Arnoldi Geulincs Ethica

Geulincx, Arnold

Lugd. Batav., MDCLXXV

Clarissimo ac Doctissimo viro D. Abrahamo Heidano, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48728](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48728)

Clarissimo ac Doctissimo viro

D. ABRAHAMO HEIDANO,
S. S. Theologiæ Doctori, ejusdemque
in Academia Lugduno-Batava Profes-
sori Seniori, ac Primario, nec non verbi
divini in ecclesia ejusdem civitatis Præ-
coni disertissimo à multis retro annis,
multisque in regionibus buccinante fa-
ma, *Magno concionatori* vocato.

*Ob singularem pietatem atque
sapientiam venerande senex.*

Quanquam in ea tempora in-
cidisse videamur, in quibus
regnante morum barbarie
sub pallio & amictu Virtu-
tis, nihil minus quam de bo-
nis moribus, probitate, sinceritate animi
cogitent homines, clanculum iræ, odio,
invidiæ, indeque pullulantibus vitiis de-
diti; tamen non ita virtus exulat, quin
& ejus Proci, Pique inveniantur, & de
Virtute crebri sermones habeantur in

* 2

Eccle-

Ecclesia, Academia, interque ipsum populum, nec non in libris scriptisque Ethicorum: horum è numero haud infimus dicam fuit an primus nostro tempore *Arnoldus Geulinx*. Professor Lugdunensis, eheu magno bonorum omnium, & genuinae sapientiae amantium dolore è vivis ereptus fatali illo anno 1669. nam quis ex illis septem Graeciae sapientibus, ex totius Latii, imo omnium à condito mundo gentium sapientibus veram nobis Virtutem descripsit? multa quidem de Virtute custodibus chartis demandavit antiquitas, multae de moribus veterum Philosophorum sententiae ad nos pervenerunt, sed si revoces ad incudem sanæ rationis, maximam partem falsæ sunt, plures adeo redolent Rhetoricam, ut pene aliud non sint, quam magnifica sine rebus verba, omnes malonituntur fundamento, *κενοδοξία*, & malorum omnium radice *Philautiâ*: ut non sine causa dictum videatur Virtutes Ethnicorum esse *splendida peccata*, peccata scil. quia intus mala sunt, & legi *difformia*, *vacua bono proposito*, extus vero

vero splendent nomine Virtutis, ejusque Officio, & externo Apparatu: quemadmodum liberalis videtur, qui multum largitur, quanquam sæpe avarus sit, ob id, quia ut plus acciperet, dedit. Si proinde tota hic antiquitas lapsa est, quid recentiorum turba? pars maxima sequitur antecedentium gregem, & sub novo sæpe titulo veterem toties recoctam crambem reponit identidem. At forte magnū illud Galliæ Sydus nob. *Renatus Descartes Philosophorum Coryphaeus,*

*Primus inaccessum qui per tot secula verum
Eruit è terris longa caliginis umbris*

ut *Matheseos ac Physica* fuit peritissimus; ita pariter in tribus, quatuorve regulis suæ Ethices totam Virtutem, eamque veram depinxit: verum enimverò hæc ejus Ethica, eo ipso fatente tantum erat pro tempore efficta, deserviebatque duntaxat ejus dubitationi: adhæc à *Cl. viro D. REINERO VOGELSANG v. d. m. & S. S. Theologiae Professore Sylva-ducensi* solidissime juxta ac elegantissime refutata est & funditus everfa; ut iccirco nihil amplius de ea videatur spei

* 3

super.

superesse, nisi quis ad feliciter ac pacate in aliquo hominum statu vivendum Ethicam solummodo desiderans putaret sibi tres illas regulas Cartesii, ejusque (si Dis placet) Ethicam sufficere: enimvero ad pacem in quovis etiam cætu vel Turcarum obtinendum, nonne satis est, si quis legibus atque institutis patriæ obtemperet, firmiter religionem aliquam teneat, juxta prudentiorum opiniones, easque maxime moderatas se gubernet, tum propositi sit constans & tenax, adeo etiam, ac si certo & indubie bonum esset, quamvis forte pessimum sit denique, ne conscientia morsus patiatur, quibus solent inferiores & vulgi Animi torqueri, omnia reputet necessaria, & idcirco necessitati illi se accommodet. Non possum à me impetrare, ut credam nobil. Cartesium non aliam Ethicam aut novisse, aut si ad eam suas cogitationes deduxisset, componere potuisse. Hæc certe Ethica parum bonæ mentis habet, & adjunctis quorundam ejus sectatorum commentariis atque interpretamentis, impia plane est, & brevis ad insaniam, atque Atheismum via: sublimior vero atque

que sincerior doctrina morum ex principiis Philosophicis *Cartesii* fluit: is ipse refert totam suam Philosophiam sequelam esse *Altissimæ* cujusdam *Ethicæ*: quæ autem ista *Ethica*? illæne tres regulæ? absit ut tam absurda vaticinemur, aliam verò non in lucem emisit *Cartesius*. Conscriptit certe eam nominatus ante *Arnoldus Geulinx*, quæ tam cum principiis *Cartesii*, quam cum sacris litteris apprimè conspirat; primam partem edidit; reliquas nunc etiam litterato orbi communicandas esse necessum duxi, non tantum in gratiam complurium Studiosorum id avidissime efflagitantium, verum etiam propter id genus Philosophorum, quod hodie sub titulo *Cartesianorum*, resuscitans impietates *Vanini* *Serveti*, aliorumque, *Atheos* agit, & solummodo *Cartesii* *Physicam*, atque *Mathematicam* tenens, irridet omnem *Metaphysicam*, *Logicam*, *Ethicam*, uno verbo, quicquid mentem excolit & à brutis hominem segregat: usque adeo Corporea evadit & bruta hæc *Physicorum* atque *Mathematicorum* natio, ut quia sub imaginationem

Deus non cadat nec possit lineis vel figuris describi, audeat aperto ore, eum negare, horresco referens ! deinde pro vero Deo, mundum habet, ut adeo illi ipsi, & nos, & omnia quæ sunt, simul componant Deum. Creatum esse mundum non concipiunt hæc Animalia gloriæ, imo non credunt, sed contra urgent cum suo *Ethnico* æternitatem mundi, deinde nexum faciunt omnium causarum, & cuncta quæ eveniunt, accidere necessariò, voluntatem esse aliquid negativum, humanam mentem meros spirituum animalium motus, ideoque cum corpore mortuo interire, bruta hoc ab hominibus differre, quod à vulgo sapiens, simias, si recte educantur, loqui posse humana voce, adhæc nullam dari legem, nisi ex magistratus beneplacito, atq; ea propter hic malū esse, quod alibi bonum, hinc etiam deducunt illā sententiam, nullū dari peccatum, nisi adversus legem civilem ac politicam, nullum bonum esse, nisi utile, justitiam circumscribi potestate sola, & hoc cuique licere, quod potest: atque hæc & alia longo ordine

dine sententiarum monstra imis recon-
dunt pectoribus, quo ipso licet videre,
quantum ab antiqua & prima sinceritate
declinare cæperit illa secta, quæ Carte-
siana se vocat. Ut vero id publice consta-
ret, necesse fuit *Ethicam Geulingii*, viri ut
maximi ingenii, ita quoque antiquæ pro-
bitatis, publicam facere, & eo ipso evi-
dentissime demonstrare, non nisi infeli-
cissimum esse Ethices à reliqua Philo-
sophia divortium: quod nisi fecissent,
nunquam credo ad tantam impietatem
pervenire potuissent. Nam ubi Philoso-
phus relinquit probitatem, & ad gra-
viora peccata clanculum delabatur (in a-
perta enim scelera rarò incidit hypocrisis
deditus fere semper) ut apud homines
pro ingenii acumine facile prætextum in-
venit, iisque haud difficulter malū non esse
id quod agit, sæpe persuadet, ita tandem
impatiens conscientiæ morsûs, & qua ra-
tione etiam possit ejus sensus excuti,
deliberat: ad hoc malus animus quoti-
die multa suggerit. Si de peccato cogi-
tat, putat se necessario agere, nec aliud
posse, proinde veniam mereri, aut certe

* 5

cul-

culpari non debere, nedum puniri ob id, quod invitus quasi & à naturâ compulsus, fecit. Si de Deo vindice omnis iniustitiæ conscientia testatur, primum horret, & odit Dei sanctitatem, quam deinde in dubium vocat, tandem multis Sophismatum ac ratiociniorum subtilitatibus mentem suam irretit, & animum inducit, aut Deum esse bonum & misericordem peccata facile condonantem, aut fabulam circumferris de vindicta Dei. In hoc errore confirmatur, quando tot hominum scelera quotidie videt per Dei longanimitatem impunita transferri, felices esse improbos, iisque ex animi sententia quasi omnia evenire. Si quis autem inferat, post hanc vitam puniri scelera ista, etiam non fert hunc scrupulum malus animus. Immortalem esse animam, eiq; æternum vel pœnas, vel gaudia cœlorum præparata quibus argumentis persuadeor, secum inquit? cum vero nulla penes se satis ad eam probationem gravia inveniat forte argumenta, concludit & hic falli eos homines. Fac jam hunc Phylosophum, ut fert

fert consueta vivendi ratio, indies iis re-
bus occupari, quibus à tristi ac Melan-
cholica Dei ejusq; cultus cogitatione ani-
mus avocetur, fac bonam vitæ portionem
amicorum vifitationibus, compotationi-
bus, clanculariis scortationibus, aliis-
que exhilarandi animi artibus, consu-
mat, quid facilius, quam ut evadat tan-
dem *Atheus*? imo ut securius ita vivat,
& in malo socios, atque approbratores
habeat, quid convenientius, quam eum
spargere, si non apud populum, ubi
sæpe religio, vel saltem opinio e-
jus viget, certe apud plures, sui que
confortes, semina illius impietatis
atque Atheismi? jam vero quæ tot
malorum origo? annon Ethices ne-
glectus? sane constat in probitate se-
gnitiem viam sternere brevissimam ad
impietatem omnem, ipsumque Athe-
ismum. Verum ut ad Atheos illos
Philosophos, qui etiam Cartesium
profitentur, redeam, quondam Ca-
lumnia erat, Philosophiam Cartesii
insimulare & accusare Atheismi, ceu
ex ipsa Cartesii Apologia adversus Cl.

Voetium scripta constare poterit. Nemo tunc credebatur feliciter contra Atheos pugnasse, eosque superasse, imo nullus Dei existentiam gravioribus argumentis omnique exceptione majoribus adstruxisse; jam mutata est rerum facies, & à discipulis Cartesii, is ipse non pro Atheo sed Atheorum omnium subtilissimo palam agnoscitur & obtruditur: ut si qui id nolint agnoscere, nolunt vero omnes quorum

--- de meliori luto finxit præcordia Deus
idcirco audiant penes hosce sapientes, vulgus Cartesianorum, fatui, desipientes, necdum illuminati: sed ne una amplius confundantur cum improbis probi, & illa suspicio stabiliatur, quasi nemo Cartesii sententias in Metaphysica, Physica, Mathematici &c. sequi posset sine veneno Atheismi, testatum faciet publica facta hæc *Geulingii Ethica*, quid homini Cartesiano (venia sit voci receptæ) conveniens sit juxta ejus principia de moribus statuere: postquam igitur constabit fautores Cartesii non tantum Dei existentiam demonstrare in sua Metaphysica, sed & eos
in

in Ethica docere, quemadmodū ille pura
fit mente colendus, & quidem ea ratione,
quæ non pugnat cum iis, quæ ipse Deus
docuit in sacris litteris, nullū amplius erit
periculum, ne quis peritus iudex sinistre
de iis iudicet, eosque confundat cum illis
male feriatis hominibus, qui ut gravius
noceant Cartesio, ac ejus discipulis, clan-
culum sub eodem cognomine irrepere,
suamque impiam doctrinam in illam
Philosophiam, cum qua nequaquam
convenit, introducere. Hæc igitur Vir
pientissime nonne justissima causa fuit
typis describendi hanc Ethicam? sed quia
Theologum agis, & dubio procul ex-
pertus es odium Theologicum, odium
sane acerbissimum! atque acerrimas illas
lites Theologorum, quos decet esse
pacificos, ex animo detestaris, liceat mi-
hi alteram tibi causam reddere. Scilicet
advertēbam jam medias inter patriæ
bellique flammam inflammata esse odio,
invidia, imprudentiq; zelo aliquot Theo-
logorum pectora, eaque in apertas lites,
in calumnias, obrectationes, fraudes,
suspiciones iniquas & alia nequitiae artes
exar-

exarsisse, famosisque quotidie libellis
malum animum publice testari, qua-
si ea ratione, iis tantum artibus, irato nu-
mini supplicandum foret, succurrendum-
que laboranti patriæ: vidi illud, dolui,
simul ac detestatus sum: interim cogi-
tabam, si vellet hæc contentiosa natio
hanc Ethicam perlegere, & juxta id quod
monet vitam suam ac mores compone-
re, fieri prorsus non posse, quin ilico
contentiosum animum deponeret, &
contentionum suarum gladios conver-
teret in mutuæ ædificationis arma: tum
deliberabam, qua ratione possent eo ad-
duci illi Theologi, ut lectione sua tam
utilem sibi Ethicam dignarentur: &
mox mihi visum fuit, opus esse, iis ut in
aurem dicerem hanc esse, hanc solam E-
thicam, quæ ex puræ putæ rationis ora-
culo veram Virtutis naturam nobis ob
oculos posuit, tam in totius ethnicismi,
omnisque ejus in rebus vulgo dictis mo-
ralibus jactatæ sapientiæ opprobrium,
quam in laudem sacrarum literarum, ci-
tra cujus lectionem impossibile videtur,
ut humana mens tam densis præjudicio-
rum

rum ac ignorantia tenebris obseffa sibi
restituatur, & quid vere bonum, justum,
sanctum haberi possit, probe intelligat:
at vero divino lumine & novo collustra-
ta, quæ non videbat, videre incipit, ab-
strusasque antea notiones boni, malique
jam colligere, uti hunc modum proce-
dendi elegantissime describet auctor
noster in sua ad lectorem præfatione.
Sed quia ab homine ignoto, obscuroque
dicta hæc vix fidem invenient, ad illustre
aliquod nomen, Vir amplissime confu-
giendum fuit, atque tu ipse rogandus ut
non dedigneris auctor esse & adhorta-
tor omnibus quibus ad gravia senum ac
sapientum monita attendere non est
grave, hunc ut legant relegantque li-
brum; ea autem spes concepta animo,
primum mihi in eam deduxit cogitatio-
nem, hoc quicquid est operis, tuo nomini
inscribendum esse. Quomodo enim qui
in vilioribus tibi quondam placuit Geu-
lingius, in hisce gravioribus poterit dis-
plicere, vir ubique sibi similis? quomodo
non laudabis & commendabis omnibus
Ethicam, cujus pars olim grata erat at-
que

que accepta ? Ethicam profectò , quæ
proba est & genuina , à scoriis omnibus
humanæ nequitiaë per lympidam sacra-
rum literarum laticem repurgata ? Ethicam
quæ Hypocrisi ac Phantasticæ illi
multorum pietati sitæ in compositis ge-
stibus , flexamina voce, singulari vesti-
mento, cæterisq; præstigiis, à qua gene-
rosa tua pietas maxime fuit semper alie-
na, larvam detrahit, ostenditq; non tan-
tum optimam pietatem esse bonum ani-
mum, illud etiam alii dixere, sed omnem
omnino probitatem ac Virtutem in ani-
mo consistere ? Ethicam denique, quæ
meo quidem arbitrato, digna est, ut om-
nium manibus teratur, ac in ecclesia, &
Academia anteponatur Ethicæ Aristote-
licæ, cæterisque, quæ per Scholas jam
multos annos vagantur? in iis enim om-
nibus, quotquot mihi videre contigit,
deest Virtutis fundamentum, insuper
confusum chaos sunt, & præter nugas
Scholasticas, terminos barbaros, inuti-
les Virtutum partitiones, otiosas quæ-
stiones, de Virtute nihil, de ejus Officiis
pauca reperiuntur: ut jam non dicam il-
los

los plerumque Ethicos Tractatus fulcra
esse opinionum Papistarum, Socini,
aliorumque similis farinae hominum, ut
fatis constare potest ex Aristotelica
Crellii Ethica, tot hæresium malo semi-
nario; nam ut ex Ethnicorū scriptis Ethi-
cis hæreses maximam partem ortæ sunt,
atque indies oriuntur, ita fidem meam
interpono posse vel ex hac Ethica plera-
que dogmata Socini, ejusque congene-
rum funditus everti; quod quale bonum
sit, talem in Scholis atque ecclesia Ethi-
cam doceri, viderint, quibus veritas est
cordi. At ego fortasse mihi montes au-
reos polliceor, tam felicem hujus Ethicæ
cursum radicatæ hominum opiniones,
(quapropter placent vetera, nova displicent,) retardabunt, ac metuo ut & tem-
porum hodierna consuetudo, impedi-
mento sit, dum multorum conatus eo
tantum tendunt, ut semel constituta ma-
neant, nec nova ulla irrepant, vetera
potius reducantur; idque maxime in
religione, ubi culpabilis videtur cuncta
novitas, sed providentiæ divinæ hoc to-
tum est negotium relinquendum, tuæ
que

que tutelæ Vir Clarissime ; cui sane debetur hæc Ethica , siquidem ipse auctor cum viveret , & pene quod viveret , tibi deberet : postquam enim ex naufragio rerum suarum certe amplissimarum ad hanc Academiam appulsus esset , rem cum paupertate habuit , cum eaque diu luctatus est eo usque , ut tandem fame pereundum , aut honesto viro mendicandum fuisset , nisi tua liberalitas & magnificentia eum sustentasset. Hæc passim sapientis fortuna est , & quasi foret indignus vita , cum sit dignissimus , multi omnes machinas movent , ut non emergat , cuius Virtutibus obstat res angusta domi , tædio potius , quallore , fame , & omnis necessarii auxilii defectu intereat pauper sapiens. Hoc sensit noster etiam pauper Aristoteles , & quasi non sufficeret summa paupertas , insuper experiri debuit innocens malevolorum odia , invidiam , calumniam , contemptum ; eousq; ut ab hisce calumniantium rabulis obturatis procerum auribus pro meritis suis primum non promoveretur ad justam in Academia dignitatem , ad quam

quam tandem à Nobil. Curatoribus, post
discussas calumniæ nebulas evectus
fuit. At vero humili conditione pres-
sus, tuam semper benevolentiam & o-
pem sensit; quæ virtus, quanto magis
rara est, hoc quo vivimus ferreo ævo,
tanto dignior omnium admiratione &
encomio: imo debuit rarum istiusmodi
Virtutis sydus in libri hujus frontispicio
collocari, ut luceat in hac atra vitiorum
nocte, errantiumque multitudini viam
commonstret. Et si vel nemo vellet,
cum res & occasio ferunt, tam præcla-
ram & heroicam Virtutem imitari, e-
quidem cum Virtuti competat honos, ut
adeo nemo nisi propter Virtutem debeat
laudari, in tui laudem, æternamque me-
moriæ, adscribi oportuit, ut si forte in-
grata hominum ora silerent, nunquam
perituræ chartæ non desinant eloqui tam
inauditam liberalitatem tuam erga vi-
rum bonum juxta ac sapientem. Ut con-
cludam, vir humanissime, cujus benivo-
las aures vereor ut illepido sermone plus
æquo fatigaverim, digneris sub tua tute-
la suscipere, cum ipsum auctorem beatis
ac

ac cælo adscriptum amplius non possis,
ejus posthumum hunc fætum, paternæ
certe indolis: jussu tuo huc atque illuc
excurrat ad Theologos, ad concionato-
res, ad Studiosos, qui à tuo docentis ore
pendent, consiliumve vitæ aut studii pe-
tunt, ad populum etiam, & quocunque
eum mittere consultum duxeris; modo
si alicubi defecerit, aut à malignis, in-
doctisque hominibus ei aliqua molestia
contigerit, vetus tua benevolentia ei
subveniat, & eodem prosequaris favore
quo ante hac patrem suum; ita summus
parens Deus ter. opt. max. tibi faveat in
extrema hac senectâ, vitam ulterius lar-
giatur felicem ad ultimum usque spiri-
tum, quando post tot tantaque vitæ hu-
jus curas, ad alteram æternamque bea-
tam vitam erit commigrandum: ita vo-
tis suis contendit.

Reverentia tuæ Studiosissimus

PHILARETHUS.

Typo-